

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

DOI 2023

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

«Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI»

Respublika ilmiy-amaliy anjumani

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
ILMIY MAQOLA VA TEZISLAR TO'PLAMI

2023-yil 15-dekabr, maxsus son

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'iro'tboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 540 sahifa, 15-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'iro'tboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent

Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javoxir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyea Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

UO'K: 338.48 (075)

KBK: 65.433(011)

“Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH ISTIQBOLLARI”. Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to‘plami. – T.: “YalT” jurnali, 2023. – 540-b.

To‘plamga xorijiy va mahalliy olimlar, sohaning yetuk mutaxassislari va oliy o‘quv yurtlarida turizm sohasidagi muammolar bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borayotgan doktorantlar, tadqiqotchilar, vazirlik, qo‘mita va turli mulkchilik shaklidagi korxona, tashkilotlarning yetakchi mutaxassislari, magistrnlarning ilmiy izlanishlarining natijalari kiritilgan.

To‘plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va keltirilgan huquqiy-me‘yoriy hujjatlarning haqqoniyligi, tadqiqiy fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

Mas‘ul muharrir: t.f.d., prof. K.A. Sharipov

Konferensiya tahrir hay‘ati: i.f.d., prof. M.P.Eshov, i.f.d., prof. G.Q.Abduraxmanova, i.f.d., prof. S.K.Xudoyqulov, i.f.d., prof. M.A.Yuldashev, i.f.d., prof. A.M.Abduvohidov, i.f.d., prof.M.T.Aliyeva, i.f.d., prof. A.A.Eshtayev, i.f.d., prof.A.N.Norchayev, i.f.n.,prof. S.R.Safayeva, i.f.n., dots. D.I.Abidova, i.f.n., dots. X.Ochilova,i.f.n., dots. M.Nurfayziyeva.

Taqrizchilar:

Sh. Ergashxodjayeva, i.f.d., prof.

U. G‘afurov, i.f.d., prof.

Ushbu Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida o‘tkazilayotgan «Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH ISTIQBOLLARI» mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman to‘plami O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9943-6856-0-4

МИНТАҚАДА ТУРИЗМ СОҲАСИНИ БОШҚАРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТИ

Ембергенова Анжим Айдосбаевна

Бердах номидаги Қорақалпоқ давлат университети тадқиқотчиси

Замонавий иқтисодий фикрнинг ўзига хос хусусияти унинг ресурслар танқислиги шароитида минтақавий даражада иқтисодиётни оқилона бошқаришни таъминлашга қаратилганлигидан иборат эди. Бундай талабларга, ижтимоий-иқтисодий жараённинг мантиқий ва Қонуниятларига жавоб берадиган бошқарув тизими мослашувчан ва самарали бўлиши керак. Ҳозирги вақтда ҳудудий бошқарув соҳасида тўпланиб қолган муаммолар ҳам олимлар, ҳам бошқарув жараёнининг бевосита иштирокчилари эътиборини тортмоқда. Минтақа миқёсида туризмни бошқаришнинг ўзига хос шакллари, мақсадлари, вазифалари ва функциялари мавжуд.

Ҳокимиятнинг туризм корхоналари фаолиятига таъсир қилиш имконияти энг муҳим бошқарув вазифаларини ҳал қилишда намоён бўлади, улар қуйидагилардан иборат:

- тартибга солиш (корхоналар ва жисмоний шахсларнинг қарорлари устидан давлат назоратини ўрнатиш орқали амалга оширилади; компанияларнинг бозорда соф иқтисодий фойда олиш учун ўз кучидан чексиз фойдаланишига йўл қўймаслик мақсадида туризм соҳасини назорат қилиш);
- кирувчи ва маҳаллий ташриф буюрувчилар учун яшаш учун зарур шарт-шароитларни, маҳаллий аҳоли учун эса – яшаш шароитларини таъминлайдиган инфратузилма элементларини комплекс ва мувозанатли ривожлантириш;
- туризмга капитал кириб келишини таъминлаш (минтақа даражасида туризмни ривожлантириш бўйича инвестиция лойиҳасини, шунингдек инвестицияга муҳтож корхоналарнинг бизнес-режаларини ишлаб чиқиш орқали амалга оширилади);
- тарихий-маданий меросни муҳофаза қилиш ва муҳит сифатини ошириш, сайёҳлик ресурсларидан комплекс ва оқилона фойдаланиш;
- минтақа доирасида туристик объектларни оқилона жойлаштиришга эришиш.

Минтақавий туризм менежменти классик бошқарув фаолияти тизимини туризмга хос бўлган аниқ фаолият (ҳудуднинг хилма-хиллигини сақлаш, унинг барқарор ривожланишини таъминлаш, маҳаллий аҳоли билан муносабатларни бошқариш) билан бирлаштиради.

Минтақавий туризмни бошқариш функциялари ва амалга ошириш воситалари (1.1-жадвал) орқали амалга оширилади, улар биргаликда туризм соҳасидаги ҳудудий ҳокимиятларнинг фаолиятини ташкил қилади.

1-жадвал: Минтақа даражасида туризмни бошқариш¹

Функция	Амалга ошириш воситалари
1. Туризм фаолиятини умумий ташкил этиш ва ҳуқуқий тартибга солиш	Умумий тушунчалар, таърифларни киритиш; битимлар, шартномалар тузиш, визалар олиш, чегарадан ўтиш ва товарларни ташиш тартибини ишлаб чиқиш.
2. Туризмни ривожлантиришни режалаштириш	Туризмни ривожлантиришнинг умумий стратегиялари ва концепцияларини ишлаб чиқиш; туризм объектларини маконда жойлаштиришни тартибга солиш; инфратузилмани ривожлантиришни режалаштириш
3. Фаолиятнинг айрим турларини тартибга солиш	Лицензиялаш; стандартлаштириш; сертификатлаш
4. Туризм хавфсизлигини таъминлаш	Лицензиялаш; стандартлаштириш; сертификатлаш; саёҳат бўйича қўлланмаларни нашр этиш; суғурта

¹ Муаллиф томонидан тадқиқотлар натижалари асосида тузилган

5. Туризм соҳасини кадрлар билан таъминлаш	Туризм соҳаси учун кадрларни узлуксиз тайёрлаш тизимининг намунавий давлат дастурларини яратиш; туризм корхоналари ходимларининг малакасини оширишни ташкил этишга қўмаклашиш
6. Туризмнинг илмий тадқиқотларини таъминлаш	Туризм бўйича маркетинг тадқиқотлари; туризмни ўрганиш бўйича ҳудудий марказларни ташкил этиш; туризм корхоналарини ахборот билан таъминлаш
7. Минтақадаги туризм корхоналарини қўллаб-қувватлаш	Давлат даражасида минтақавий сайёҳлик мажмуаси манфаатларини ҳимоя қилиш; минтақалараро ва халқаро алоқаларни фаоллаштириш; чет элда ваколатхоналари ва филиаллар ташкил этиш; халқаро шартномалар тузиш; минтақавий туристик маҳсулотни реклама қилиш
8. Атроф-муҳит ва тарихий обидаларни муҳофаза қилишни таъминлаш	Табиий ресурсларни муҳофаза қилиш ва тиклаш, тарихий обидаларни реставрация қилишни иқтисодий рағбатлантириш учун қоидалар, қонунлар, шарт-шароитлар яратиш; туристик ижара ҳақини тақсимлаш; маданият муассасаларини молиялаштириш
9. Минтақанинг қулай имиджини яратиш	Маркетинг; реклама; ахборот-таҳлилий ташвиқот (хариталар, видеороликлар ва бошқаларни нашр этиш); солиққа тортиш, инвестициялар
10. Назорат қилиш	Жорий назорат, аудит; минтақавий туризм маҳсулоти мониторинги

Минтақа миқёсида туризмни ривожлантириш учун инфратузилмаси ёмон ривожланган, маданият ва таълим даражаси паст бўлган алоҳида ҳудудларнинг депрессив ҳолатини енгитиш керак. Минтақавий туризмнинг ривожланиши ва фаолиятининг асосий шартлари қуйидагилардан иборат:

- минтақалараро муносабатларни ташкил этишда бозор муносабатларининг шаклланиши ва амал қилиши;
- саноати ёмон ривожланган ҳудудларда туризмни ривожлантириш даражаси, бу эса ушбу соҳаларнинг қайта ихтисослашувига олиб келади. Бунда ҳудудий туризмни ривожлантириш бўйича кўпчилик вазифа ва чора-тадбирларни ҳудудларнинг ўзига юклаш лозим, лекин бу жараён ўз-ўзидан бўлмаслиги керак – давлат томонидан назорат ва йўналтирувчи таъсир сақланиб қолиши керак;
- туризм иқтисодий фаолиятда ўз ўрнини белгилаб берган алоҳида ҳудудлар ўртасидаги муносабатларда кучайиб бораётган қарама-қаршиликларни бартараф этиш. Ҳамма минтақалар ҳам тўлақонли бозор муносабатларига тайёр эмас: баъзилари иқтисодиётнинг ривожланмаганлиги сабабли ёпиқ тизимларга ўташади ва фақат шу минтақа аҳолисига туризм хизматларини кўрсатувчи минтақавий бозорларни яратадилар; ривожланган саноати бўлган бошқа ҳудудлар, гарчи очиқ иқтисодиёт тамойилларига риоя қилсалар ҳам, кўпинча миллий валюта эквивалент бўлмаган конвертация қилиш омилидан фаол фойдаланган ҳолда ушбу хизматларни ички бозорига эмас, балки чет елда тақдим этишни афзал кўрадилар.

Юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, минтақалар бир-биридан иқтисодий, табиий-географик, ижтимоий-демографик, сиёсий ва бошқа шароитлар билан фарқ қилади, бу эса туризм соҳасидаги ислохотларга бўлган ягона ёндашувни истисно қилади. Шу боис ҳар бир минтақанинг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда мослашувчан минтақавий сиёсатни талаб қилади.

Минтақавий туризмни ривожлантириш сиёсати – бу аҳолининг ижтимоий-иқтисодий турмуш шароитини яхшилашга қаратилган давлат, жамоат, биринчи навбатда, ҳудудий ва маҳаллий ҳокимият органлари томонидан амалга ошириладиган тартибга солиш чора-тадбирлари мажмуидир. Ҳудуддаги туризм соҳасини маҳаллий аҳолининг ҳаёт сифатини ошириш, дам олиш ва ҳордиқ чиқаришини ташкил этиш учун зарур шарт-шароит яратувчи база сифатида қараш мумкин.

Иқтисодий фаолият соҳаси сифатида минтақавий туризмни ривожлантиришнинг муҳим шarti бу олдиндан тайёргарлик кўриш ва назорат қилиш сиёсатидир. Акс ҳолда, туризмда ўз-ўзидан ёки назоратсиз хўжалик фаолияти салбий оқибатларга олиб келади, чунки бундай шароитда маҳаллий аҳоли содир бўлаётган ўзгаришларга мослашиш имкониятига эга эмас.

Таъкидлаш жоизки, туризмни ривожлантириш сиёсатининг давлат ва минтақа даражаларида фарқлар мавжуд:

биринчидан, мақсадларда фарқлар мавжуд, чунки давлат даражасида туризм фаол тўлов балансига эришиш усули бўлса, минтақа даражасида эса у минтақани ривожлантиришни рағбатлантириш воситаси ҳисобланади;

иккинчидан, фаолият кўрсатиш усулида фарқлар мавжуд, чунки давлат даражасида кўрсатмалар ва топшириқлар чиқарилади ва тарқатилади, минтақа даражасида эса улар (ўз кўрсатмаларини амалга оширишдан ташқари) амалга оширилади.

Шунга қарамай, давлат ва минтақа бошқарув даражалари ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик қуйидаги йўллар билан амалга оширилиши мумкин:

- қонунчилик соҳасидаги ҳамкорлик (қонунларни нашр этиш ва қабул қилиш, барча иштирокчилар манфаатларини ҳимоя қилиш);
- туризмни ривожлантиришнинг устувор йўналишларини белгилашда мувофиқлаштириш;
- институционал ҳамкорлик (бошқарувнинг турли даражаларида, ижтимоий муаммолар ва бошқалар);
- ривожланмаган ҳудудларни мақсадли молиявий ресурслар билан таъминлаш (агар улар туризмни ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш жамғармаларини молиявий ресурслар билан мустақил равишда тўлдириш имконига эга бўлмаса);
- туризмни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга эришишга қаратилган дастурларни мувофиқлаштириш (минтақанинг манфаатларини, унинг географик ва этник хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда).

Ҳудудларда туризмнинг ривожланиши нотекисдир, бу заиф салоҳият ёки унинг йўқлиги билан эмас, балки кўп жиҳатдан мавжуд субъектив омиллар – маҳаллий маъмуриятнинг манфаатдорлиги ёки йўқлиги, сайёҳлик компаниялари фаоллиги даражаси, уларнинг бошқарув органлари билан муносабатларнинг мураккаблиги билан боғлиқ. Ҳозирги шароитда мижоз даъво қилган замонавий даражадаги хизматларни ишлаб чиқариш учун ўз маблағлари йўқлиги сабабли автоном инфратузилмани яратиш ягона корхона учун фойдасиз ва ҳатто имконсиздир. Бунинг учун биргаликдаги саъй-ҳаракатлар, жумладан, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг ушбу мақсадлар учун маблағ жамғариб боровчиси сифатидаги саъй-ҳаракатлари, шунингдек, ҳудудий бошқарув органлари ва тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги ўзаро ҳамкорликнинг самарали шакллари излаш зарур ҳисобланади.

Минтақа ҳокимияти ва туризм корхоналари орқали кўрсатиладиган минтақавий ва маҳаллий даражаларнинг ўзаро таъсири уларнинг йўналиши ва мақсадларига кўра таъсирнинг самарадорлиги даражасида фарқ қилувчи давлат томонидан тартибга солишнинг турли механизмлари орқали амалга оширилиши мумкин. Шу муносабат билан минтақада туризмни бошқаришни йўлга қўйиш мақсадга мувофиқдир:

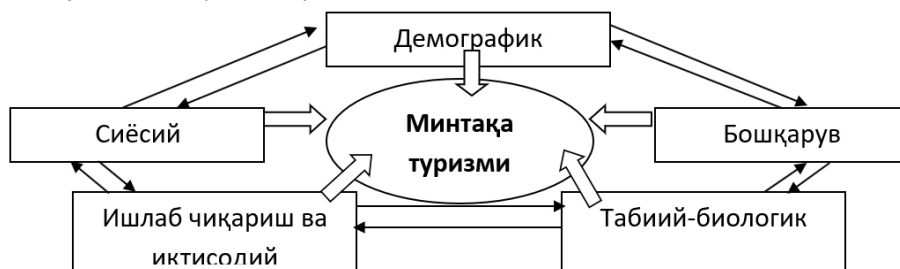
- а) иқтисодиётнинг барча тармоқларини (саноат, савдо, қишлоқ хўжалиги, транспорт ва бошқалар) ҳисобга олган ҳолда минтақа иқтисодиётининг тармоқларидан бири сифатида туризмга билвосита таъсир кўрсатишни назарда тутувчи минтақавий иқтисодий концепция;
- б) минтақавий туризм сиёсати (минтақавий бошқарув миқёсида), бу фақат туризмни барча кўринишларида комплекс ривожлантиришга қаратилган;
- в) ушбу таъсирларнинг ўзаро таъсирининг маҳсули – минтақадаги ҳокимият органлари ва туристик хизматлар бозори ўртасида самарали иқтисодий муносабатларни ривожлантириш учун комплекс дастур (ҳудуднинг ресурс салоҳиятининг аҳамиятига қараб миллий ёки минтақавий дастур) амалга ошириладиган махсус сиёсат. Бундай дастурнинг мақсади туризм бозорини ривожлантириш орқали минтақа субъектлари учун зарур бўлган иқтисодий, ижтимоий, демографик ва бошқа натижаларга эришиш бўлиши керак.

Минтақада туризмни ривожлантиришда ҳудудий туризм маъмурияти (ХТМ) катта рол ўйнади. ХТМ олдида турган асосий вазифа минтақанинг туристик маҳсулотини шакллантириш ва ривожлантириш, уни потенциал ички ва ташқи бозорларда илгари суришдан иборат. Ушбу вазифани бажаришда ХТМ қуйидаги воситалар орқали 1-жадвалда келтирилган ўз вазифаларини амалга ошириб, бутун минтақа номидан ишлайди:

- 1) бозорларда вакиллик қилиш: потенциал туристик бозорларда, лекин алоҳида туристик корхоналарнинг эмас, балки бутун минтақанинг қулай имиджини яратиш (бу функция реклама, ахборот ва нашриёт фаолияти орқали амалга оширилади);
- 2) тадқиқотларни ташкил этиш. ХТМ минтақада туризм бозорини ўрганишни мувофиқлаштиради. Сайёҳларнинг келиб чиқиши, қолиш муддати, афзал кўрилган турар жой тури ва турли туристик маҳсулотларга сарфланган маблағлар тўғрисидаги маълумотлар йиғилади ва маъмурият аъзолари ўртасида тақсимланади (бу маълумотлар ХТМга тенденцияларни баҳолаш ва маркетинг стратегиясини ишлаб чиқишда ёрдам беради; жойлаштириш ва овқатланиш соҳалари учун зарур);
- 3) ҳунармандчилик ва савдо ярмаркаларини ташкил этиш. ХТМ туризмнинг тарқатиш каналлари вакиллари (саёҳат агентлари ва туроператорлар) билан ўзаро алоқаларини осонлаштиради; бундан ташқари, у асосий савдо ярмаркаларида ўриндиқларни сотиб олади ва туризм соҳаси вакиллари ўз стендида материалларни ёки уларнинг кўринишини намойиш қилиш учун иштирок этишга таклиф қилади;
- 4) танишув саёҳатларини ташкил этиш. ХТМ тарқатиш каналлари ва оммавий ахборот воситаларининг асосий вакиллари учун танишув сафарларини ишлаб чиқади;
- 5) янги ва кичик бизнесни қўллаб-қувватлаш. ХТМ маълум бир минтақада туризм учун муҳим бўлган янги маҳсулотлар ва кичик бизнесни қўллаб-қувватлаши мумкин (масалан, минтақавий фестиваллар ва бошқалар кўпинча бундай қўллаб-қувватлаш усуллари билан бири ҳисобланади);
- 6) истеъмолчиларга ёрдам бериш ва ҳимоя қилиш. ХТМ истеъмолчига тегишли маҳсулот маълумотларини тақдим этиш орқали ёрдам беради (масалан, баъзи мамлакатларда сайёҳлар қоладиган жойлар учун керакли ва арзон турар жойни танлашда ёрдам бериш учун туркумлаш схемалари мавжуд);
- 7) умумий таълим. ХТМ сайёҳлик агентликларининг билимларини оширишга, уларнинг туризм бозори эҳтиёжларини тушунишларига ёрдам берадиган конференциялар ва курслар ташкил этади.

Минтақа ҳокимият органларининг туристик корхоналарнинг хўжалик фаолиятига “аралашуви” қуйидагилардан иборат бўлиши керак: биринчидан, қонунчилик (уларга берилган ваколатлар), шу жумладан маҳаллий иқтисодий қонунларни шакллантириш орқали – бу иқтисодий ҳаёт учун махсус қоидаларни ўрнатиш, белгиланган ҳудуднинг ўзига хослиги, имтиёзлар ва чекловлар тизими, корхоналарнинг ҳудудга нисбатан мажбуриятлари бўйича; иккинчидан, маҳаллий бюджет орқали, ишлаб чиқарувчи ва ҳудуднинг фойдасига асосланган молиявий таъсир канали орқали.

Минтақавий туризмга жамиятнинг барча қуйи тизимлари ва улар ўртасидаги таркибий алоқалар таъсир кўрсатади (1-расм).

1-расм: Жамият қуйи тизимларининг минтақа туризмга таъсири

Кўриб чиқилган саволлар доираси қуйидаги хулосалар чиқаришга асос беради. Кейинги пайтларда минтақавий туризмни бошқаришни такомиллаштиришга кўпроқ олим ва мутахассислар эътибор қаратмоқда. Давлатнинг ушбу йўналишдаги саъй-ҳаракатлари, биринчи навбатда, сайёҳлик маҳсулотлари миллий туризм бозорини ва Ўзбекистоннинг жаҳон бозоридаги таклифини ташкил этувчи аниқ минтақалар даражасида жамланиши керак. Минтақавий туризмнинг концептуал ва терминологик аппарати таҳлили шуни кўрсатдики, бугунги кунда у шаклланимоқда ва талқин қилишнинг деярли барча ёндашувлари баҳсли. Туризм – бу иқтисодиётнинг турли тармоқлари корхоналарини бирлаштирган, туризмнинг тармоқлараро ва яхлит табиати концепциясини ҳимоя қилиш ҳуқуқини берувчи мураккаб кўп тармоқли мажмуа. Туризм маҳсулотини шакллантириш талаб ва таклиф омилларини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади, уларнинг комбинацияси минтақани ривожлантириш манфаатларидан келиб чиққан ҳолда туризм секторини бошқариш шарти билан одамларнинг эҳтиёжларини қондиришга ва минтақа туризми маҳсулотининг ўзига хос хусусиятларини сақлаб қолишга ёрдам беради. Туристлик маҳсулот таркибига турлича ёндашувларни кўриб чиқиш унинг элементларини турли таснифлаш мезонлари бўйича тизимлаштириш имконини берибди.

Минтақаларда туризмни самарали бошқариш ушбу соҳани ривожлантиришнинг асосий муаммоларини ҳал этишнинг асосий омили бўлиб, улар орасида ташкил этиш, ҳуқуқий ва моддий-техник таъминлаш, ахборотни ривожлантириш ва бошқалар муаммолари мавжуд. Ушбу муаммоларни ҳал қилиш вариантларини излаш ва такомиллаштириш йўналишлари минтақа туризми менежментининг шаклланиши, ривожланиши ва замонавий ҳолатини дастлабки ўрганиш ва таҳлил қилишни назарда тутди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси “Қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ер участкаларини хусусийлаштириш тўғрисида” 2021 йил 15 ноябрдаги ЎРҚ-728-сон Қонуни.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Республиканинг туризм салоҳиятини жадал ривожлантириш ҳамда маҳаллий ва хорижий туристлар сонини янада оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 2023 йил 26-апрелдаги ПҚ-135-сон қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ички туризм хизматларини диверсификация қилишга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 2022 йил 30 апрелдаги ПҚ-232-сон қарори.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Республиканинг туризм салоҳиятини жадал ривожлантириш ҳамда маҳаллий ва хорижий туристлар сонини янада оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 2023 йил 26 апрелдаги ПҚ-135-сон қарори.
5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ер участкаларини хусусийлаштириш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини амалга ошириш чора-тадбирлари ҳақида” 2022 йил 14 февралдаги 71-сон қарори.
6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 28 сентябрдаги “2022 — 2026 йилларда Қорақалпоғистон Республикасининг туризм салоҳиятини ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 545-сон қарори.
7. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқарувчиларини давлат томонидан молиявий қўллаб-қувватлашни ташкил этиш тўғрисида” 2022 йил 24 декабрдаги 130-сон қарори.
8. Atamuratova, N., Kudaybergenov, A., & Alimov, A. (2022). Ecotourism Development in the Republic of Karakalpakstan. Karakalpak Scientific Journal, 5(1), 47.
9. Baltasheva, Z. A., Karajanova, R. J., & Embergenova, A. A. (2022). Problems in the Development of Small Industrial Zones and Ways to Solve Them. Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science, 3(10), 208-213.

MUNDARIJA

1-ШУЪБА

ЎЗБЕКИСТОНДА SMART-ТУРИЗМНИ ЗАМОНАВИЙ ПРИНЦИПЛАРИ АСОСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ ВА БУНДА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Ўзбекистонда Smart-туризмни ривожлантириш истиқболлари.....	5
Конгратбай Авезимбетович Шарипов	
Рақамли инновацион технологиялардан туризмда самарали фойдаланиш йўллари	7
Эшов Мансур Пулатович	
Туристтик кластерларнинг технологик платформасини ишлаб чиқиш.....	10
Абдурахмонова Гулнора Каландаровна	
Tourism Development in Uzbekistan: Comprehensive Analysis of Current Trends and Future Prospects	13
Zufarova Nozima Gulamiddinovna	
Қорақалпоғистон Республикасида туризм соҳасининг янги йўналишларини ташкил этиш имкониятлари	17
Эштаев Алишер Абдуғаниевич, Хошимов Баҳром Баҳадирович	
Ўзбекистонда тоғ туризмнинг ривожлантириш йўналишлари	20
Ахмедов Икром Акрамович	
Туристтик-рекреацион ресурслари юқори бўлган минтақаларда кластерларни ташкил қилиш механизмлари	24
Норчаев Асатулло Норбўтаевич	
Развития смарт туризм в Узбекистане	28
Алиева М. Т.	
Smart Tourism Analysis and Future Trends.....	31
Safaeva Sayyora	
Opportunities for Developing Smart Tourism and Foreign Experience in Uzbekistan	34
Kabilova N. Sh.	
O'zbekiston turizmida XXI bozori va bunda Smart-turizmning o'rni.....	37
Mirzayev Temur	
Смарт-туризм: зарубежный опыт и перспективы его применения в Узбекистане.....	42
Хушназарова М. Г.	
Development of Smart Tourism in Uzbekistan	45
Narzullaeva Umidakhon, Abzalova Nozima	
O'zbekistonda turizm xizmatlari sohasining aholi bandligiga multiplikativ ta'siri	48
To'rabekov Sohibjon Sherboy o'g'li	
Smart-turizmni xorijiy tajribalar asosida rivojlantirish istiqbollari.....	53
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li, Nishonboyev Doniyor Erkinjon o'g'li	
Smart-turizm: xorijiy tajriba va uni O'zbekistonda qo'llash istiqbollari.....	55
Ulugboyeva Ezozahon Inomjanovna	
O'zbekistonning Smart-turizm salohiyatini jahon turizm bozorida targ'ib qilishning zamonaviy marketing strategiyalari.....	58
Fayyoz Ahmedova Rashidovna	

Modern Trends in the Development of Tourism and the Experience of Foreign Countries in the Application of Smart Innovations in Personnel Training.....	62
Iskandarova Nargiza Mashrabjonovna	
The Main Role of Smart – Tourism in Modern XXI Century Uzbekistan as an Example.....	65
Narzullayeva Fariza Akmalevna, Saydaliyeva Feruza Bakhtiyorovna	
How Does Smart Tourism Support Sustainable Tourism Development: the Case of Uzbekistan	67
Khusniddin Egamnazarov	
Appearances, Classification and Application of Smart Tourism.....	70
Akhmadjanova Mukhtasarkhan Anvar qizi, Sharifboyeva Fazilatxon Odilbek qizi, Dadamirzayev Sarvarbek Ulug‘bek o‘g‘li	
Фарғона водийсининг қишлоқ аҳоли пунктларида агротуризмни ривожлантиришнинг стратегик режасини ва смарт-технология концепциясини ишлаб чиқиш бўйича услубий ёндашувлар.....	74
Жумабаева Дилафруз Тожиidinovna	
Butun jahon Smart-turizmi bozorining rivojlanish xususiyatlari.....	78
Ravshanov To‘yli Gulmurodovich	
Основные тенденции развития смарт туризма в условиях цифровой экономики в Республике Узбекистан.....	81
Салиева Екатерина Сергеевна	
Развитие Смарт-туризма в Узбекистане на основе современных принципов и использования зарубежного опыта.....	84
Ахмеджанова Ирада Усмановна, Халилова Нодира Абдухамид қизи	
Будущая роль Смарт-туризма на мировом туристическом рынке.....	88
Уралова Матлюба Ахоровна	
Проблемы и перспективы развития Smart-туризма в Узбекистане.....	95
Очилова Хилола Фармоновна, Раимова Севара Ойбековна	
Перспективы развития Смарт-туризма в Республике Узбекистан на основе современных технологий и использования зарубежного опыта.....	102
Рустамов Абдор Равшан угли	
Перспективы развития зелёного смарт туризма в Республики Узбекистан.....	106
Расулова Нигора Юсуповна	
Перспективы развития смарт туризма в Узбекистане на основе современных принципов	110
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна	
Перспективные направления развития смарт туризма в Узбекистане	113
Гузал Шеровна Хонкелдиева	
Развитие культурного Смарт-туризма в Узбекистане, с использованием опыта зарубежной компании «POLYMEDIA»	116
Караева Алёна Викторовна	
Turistik xizmatlar bozorini shakllantirishning rekreatsion dinamikasi.....	118
Bahrieva Zarina Nasimovna	

2-ШУЪБА

SMART-ТУРИЗМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АСОСИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ

Main Features of Smart Tourism Organization	121
Narzullaeva Umidakhon	
The Role Smart-City Infrastructure in the Tourism and Architecture	124
Mukhlisa Akromova Saydimukhtor qizi	
The Main Components of the Development of “Smart” Tourism in the Region	130
Agzamova Nargiza Gapurovna	

Туризм соҳасида рақамли технологиялар орқали смарт туризмни ташкил этишнинг асосий хусусиятлари	135
Ҳамдамов Амриддин Ҳамдам ўғли	
Минтақа туризмни ривожлантиришда хизмат кўрсатиш корхоналарининг smart-ахборот моделлари асосида ривожланиши	140
Ш.Х.Мухитдинов	
Analysis of Cases of Use of Smart Technologies in Tourism and Hotel Enterprises.....	146
Hamidova Muxtasarxon Iqboljon qizi, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Tarixiy shaharlarda turizmni rivojlanishida raqamli texnologiyalarning o'rni.....	152
Ro'zibayeva Zulayho Baxrombek qizi	
Turizm sohasi rivojlanishida Smart-turizmning o'rni	159
Dadamuxamedova Mushtariy Maxmudjon qizi	
Mamlakatimizda turizm sohasini raqamlashtirish va boshqarishni takomillashtirish	162
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
Development of Smart Tourism in Uzbekistan Based on Modern Principles and Using Foreign Experience.....	165
Gulrukh Yusupova, Nilufarkhon Ashuralieva	
Jizzax viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida turizmning ahamiyati va roli: yangicha Smart yo'nalishlar va mexanizmlar	168
Aynakulov Muxitdin Abduxamidovich	
The Role of Smart Technologies in the Development of Agrotourism	172
Yoriyeva Farangiz Murodilloyevna	
Turizmning rivojlanishini barqarorlashtirishda prognozlashning mohiyati va obyekti.....	175
Axmadjanova Muxtasarxon Anvar qizi, Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'gli, Sharifboyeva Fazilat Odilbek qizi	
The Main Trends in the Development of Digital Tourism in Uzbekistan.....	181
Ismailova Sayyora Ulugbekovna	
Jahon ziyorat turizmi obyektlarining turizm rivojlanishiga ta'siri.....	186
Karimova Maftuna Komiljon qizi	
The Future of Smart Tourism: Transforming Travel Experiences	191
Oppokkhonov Nurmukhammad	
Sayyohlik yo'nalishlariga tashrif buyuruvchilar uchun aqlli texnologiyalarning ahamiyati	193
To'xtayeva Xurshida Farhodovna	
O'zbekistonda Smart-turizmni rivojlantirish choralari.....	200
Raximova Dilfuza Mirzakasimovna	
Exploring Smart Tourism: Lessons From Abroad and Opportunities for Uzbekistan	206
Nasiba Mukhtorova, Zohid Askarov, Angelo Battaglia	
Smart Tourism: Pros, Cons and Potential Future Development	215
Baratov Asadbek	
Turistik destinatsiyalarni boshqarish orqali turistik mintaqalarni rivojlantirish.....	218
Toirova Nozima Miraxmad qizi	
Основные компоненты развития смарт туризма в Ташкентском регионе: перспективы и вызовы	223
Зиёвиддинова Тарона Ойбек кизи	
Инновационные тенденции применения умных технологий в развитии туризма и гостиничного бизнеса.....	226
Мусаева Сайёра Абдивахитовна	
Цифровизация как важнейший двигатель индустрии туризма.....	234
Абидова Д.	

Путешествие будущего: формирование и инновационное развитие направления Смарт-туризм	239
Курашева Валерия Олеговна, Ивонина Наталья Викторовна	
Основные особенности организации смарт-агротуризма в Узбекистане.....	241
Анваров Нодир Аллаёрович	

3-ШУЪБА

ЎЗБЕКИСТОННИНГ SMART-ТУРИЗМ САЛОҲИЯТИНИ ЖАҲОН ТУРИЗМ БОЗОРИДА ТАРҒИБ ҚИЛИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МАРКЕТИНГ СТРАТЕГИЯЛАРИ

Enhancing Marketing Strategy for the Development of Mountain Tourism.....	255
Mavlanov Golibjon Mahammad o'g'li	
Smart Destination Management: Challenges and Practices	258
Nurmukhammad Oppokkxonov	
O'zbekistonda qishloq turizmining shakllanish va rivojlanishi.....	260
Usmonov Sardor	
Фарғона водийсида туризм соҳасини ривожлантиришнинг ҳудудий дифференциал хусусиятлари	263
Максумов Азизхон Нодиржон ўғли	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning jahon tajribasi muammo va istiqbollari	268
Aynaqulov Xusniddin Abduxamidovich, Teshayeva Farida Shuxrat qizi	
Hududlarda Smart-turizmni rivojlantirishda xorij tajribasini qo'llash istiqbollari.....	271
Islomova Dilrabo Salomovna	
Consideration of Positive and Negative Impacts of Smart Tourism on Destination Branding, Case of Uzbekistan	274
Ms. Yulduz Yakubova	
Analysis of the State of Use of Smart Technology in Hotels.....	276
Uralova Dilbar Anorbayevna, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Turizm sohasi orqali aholi bandligini ta'minlash yo'llari	281
Matkbulova Dilorom Xalilullayevna	
Smart-turizmni tashkil etishning asosiy xususiyatlari	284
Uralova Matlyuba Axrorovna	
O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida turizm sohasining o'rni.....	286
Matchanov Azizbek Umirbek o'g'li	
Mehmonxona xo'jaligida yashil texnologiyalarni joriy qilish.....	289
Xakimova Nargiza Axadjon qizi	
Mamlakatimizda Smart-turizmni rivojlantirish masalalari va iqtisodiyotda tutgan o'rni.....	293
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li, Nishonboyev Doniyor Erkinjon o'g'li	
Dam olish turizmida Smart parklarning o'rni	295
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Rekreatsiya turizmni rivojlantirishda Smart texnologiyalardan foydalanish	297
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Smart Tourism: Foreign Experience and Prospects for Its Application in Uzbekistan.....	299
Avezova Nilufar	
Использование BIG DATA и AI для реинвентаризации маркетинга туризма в Узбекистане: новые перспективы в глобальной конкуренции.....	304
Турабекова Фарангиз Наримонбек кизи	
Проблема в смарт туризме	310
Аскаралиева Муштарий Баходировна	

Смарт туризм в Узбекистане: новые подходы и современные решения	313
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Смарт туризм в Узбекистане: новые возможности и вызовы.....	315
Бекмурадова Лайло Турсунмаматовна	
Влияние цифровых технологий на развитие туристского рынка в Узбекистане	323
Мустаева Шохида Саъдуллаевна	

4-ШУЪБА

ТУРИЗМ ВА ТАЪЛИМ: ШАРТ-ШАРОИТИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

Таълим туризми тушунчаси моҳияти ва уни ривожлантиришнинг хориж тажрибалари	327
Саъдуллаева Гулноза Содиқ қизи	
Toshkent viloyatida agroturizm obyektlarini rivojlantirish va kadrlar salohiyatini oshirish istiqbollari.....	330
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Smart-turizm faoliyatini boshqarish jarayoniga yondashuvlar	337
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Ilmiy faoliyani rivojlantirishda ta'lim tashkilotlaridan maqsadli foydalanish.....	341
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Turistik xizmatlarning reklamasini amalga oshirishda ijtimoiy tarmoqlarning ahamiyati	349
O. A. Norbo'tayev	
Ta'lim turizmining mohiyati va uni O'zbekistonda rivojlantirish imkoniyatlari.....	351
Jiyanov Uktam Panjievich	
Smart Tourism and Education: Conditions and Prospects in Uzbekistan	354
Gulrukh Yusupova, Sabina Turakulova	
Uzbekistan: Theory and Practice of Personnel Training for Tourism.....	361
Ochilova Hilola Farmonovna	
Marketing strategiyalarini qo'llash orqali mamlakat turizm bozorini rivojlantirish istiqbollari	365
Nurfayzieva Moxinur Zayniddinovna	
Turistik mahsulotlar shakllanishi bo'yicha nazariy yondashuvlar va narxlar tahlili	372
Imomov Sanjar Muxammadievich	
Mehmonxona sohasida Big Data texnologiyalarini qo'llash	376
Shermakhmadova Zarina Shavkat qizi	
Promoting Environmental Entrepreneurship And Innovation in a Green Economy.....	379
Embergenova Anjim Aydosbaevna	
Turizm xizmatlari eksportini oshirishda innovatsion marketing va raqamli texnologilayar ta'siri	381
Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li	
Samarali marketing strategiyalari orqali O'zbekistonni raqobatbardosh turizm yo'nalishi sifatida jonlantirish	385
Xusniddinova Munavvar Sur'at qizi	
O'zbekistonda Smart-turizmni zamonaviy prinsiplari asosida rivojlantirish va bunda xorij tajribasidan foydalanish.....	388
Tojiboyev Toxirjon Zoxirjon o'g'li	
Mehmonxona va xizmatlar bozorini takomillashtirish, mehmonxonalarda smart mehmonxona xizmatlarning tizimini joriy qilish	391
Mansurov Zokir Xusanovich	

Туризмни қўллаб-қувватлаш жамғармасининг соҳа ривожини молиялаштиришдаги аҳамияти.....	394
Примова Нигора Икром қизи	
Turizm – dunyo madaniyatiga ko‘prik.....	397
Abdullayeva Nilufar Sultanbayevna	
Key Features of Digital Advertising Development in Tourism in Uzbekistan.....	399
Mirziyo Sodikov Odiljon ogli	
Xizmat ko‘rsatish tarmoqlarida turizm va bank xizmatlarini bog‘liqliklari.....	404
Xakimov Zoxid Norbo‘tayeich	
Innovative Management in Smart Tourism: a Digital Economy Imperative for Tourist Enterprises.....	406
Mamanov Mukhammadamin	
The Role of The Capacity of Service Personnel in the Organization of the Quality Service Process in Hotel Enterprises.....	409
Rakhmonova Nigina Anvarovna	
Развитие умного туризма – перспектива кадров в сфере туризма.....	412
Бухарова Нигора Газиёвна	
Состояние гостиничного бизнеса в Самарканде и важность его развития.....	415
Мардонова Дилрабо Ширинбоевна	
Организационно-экономический механизм развития туристических комплексов.....	418
Хомидов Қаххорали Қурбонали ўғли	

5-ШУЪБА

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ

Қорақалпоғистон Республикасида туризмни ривожлантириш имкониятлари.....	422
Эштаев Алишер Абдуганиевич, Маткаримов Жаҳонгир	
Вопросы развития Smart-туризма в Республике Каракалпакистан.....	425
Абдувахидов Абдумалик Махкамович	
Qoraqalpog‘istonning o‘ziga xos madaniy va tarixiy merosi.....	427
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish istiqbollari.....	429
Matkbulova Dilorom, Abdug‘aniyev Toxirjon	
Соғломлаштириш туризми фаолиятини бошқаришда туристик кластерларни шакллантириш механизмларини баҳолаш.....	432
Ғофуров Азизбек Умаржонович	
Qoraqalpog‘iston Respublikasining o‘ziga xos ekologik merosi.....	435
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
Qoraqalpoq o‘lkasi turizm istiqbollari.....	437
Dehqonov Burxon Rustamovich	
Implementing Smart Tourism Strategies in Karakalpakstan.....	439
Mukhanov Murod Mukhan ugli	
Qoraqalpog‘iston Respublikasi turizm sektoridagi integratsiyaning nazariy asoslari.....	442
Xalimova Fayyoz Nafasovna	
Qoraqalpoqiston Respublikasida turizmni rivojlanish yo‘llari.....	445
Xushnazarova Maxzuna Gulamjonovna	
Turistik hududlarda turizmning barqaror rivojlanish konsepsiyalariga yondashuvlar.....	452
A. Asraqulov	

Минтақада туризм соҳасини бошқаришнинг ўзига хос хусусияти	455
Ембергенова Анжим Айдосбаевна	
Perspectives for the Further Development of Smart Tourism in Uzbekistan	460
Akhunova Shokhistakhon Nomanjanovna, Askarov Farhod Rakhmatovich	
Қорақалпоғистон Республикаси ички туризм йўналишлари.....	465
Норчаев Н. А.	
Qoraqalpog'iston Respublikasida turizmni rivojlantirish tendensiyalari	467
Islamova Qunduxxon Ikromboy qizi	
Тенденции развития Смарт-туризма в Республике Каракалпакстан	469
Очилова Х. Ф., Нагметуллаев А. А.	
Тенденции развития зеленого туризма в Республике Каракалпакстан.....	472
Расулова Нигора Юсуповна	
Перспективы развития смарт туризма в Республике Каракалпакстан.....	475
Косбергенова Нурзия Кудайбергеновна	
Role of social media in promoting Sustainable Tourism in Uzbekistan	477
Ms. Nigina Kurbonova, Dr. Shalki	
Jahonda ta'lim turizmining rivojlanish tendensiyalari	487
Uktam Jiyanov, Maksudova Shahlo	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshrishda "Smart-turizm" xizmatlaridan maqsadli foydalanish.....	490
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
The role of tourism industry in the country's economy	497
Gofurova Vasila Odiljon qizi	
Tourism Impacts GDP Growth (and Decline).....	500
Gofurova Vasila Odiljon qizi	
Smart turizm texnologiyalarining sayyohlarning xatti-harakatlari, sayohatdan qoniqishlari va baxtli his qilishlariga ta'siri	503
Munajat Isakdjanova Inog'omovna	
Sayohat va turizm rivojlanish indeksi	507
Raxmonova Nilufar Yorqinovna	
O'zbekistonda smart turizmni rivojlantirish imkoniyatlari	512
Kamoliddin Jahongirov	
Xalqaro turizm bozorida ta'lim turizmining o'rni va rivojlanish xususiyatlari	514
Ominaxon Ababaxriyeva, Kamoliddin Jahongirov	
Functional composition of irrealis	517
Ochilova Noila Farmonovna	
Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish mohiyati	519
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyotida zamonaviy logistika tizimlari mohiyati	521
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	524
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot”
jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.